

to civilian life after demobilization, causing additional challenges in the personal and professional spheres. Military personnel often experience a lack of social understanding and support, which can deepen feelings of isolation and loneliness. The article also highlights the importance of support and access to resources for service members. Considerable attention is paid to the study of the impact of military identity on personal development, taking into account ethical and moral aspects. The authors identify key directions for further research that will help to better understand the dynamics of socialization in the military environment, including the influence of cultural factors and individual characteristics on adaptation processes. They also emphasize the need for an integrated approach to solving the identified problems, which would combine psychological, social and structural perspectives, providing a more comprehensive understanding of the impact of military service on the individual.

Key words: socialization, personality, military environment, leadership, psychological stability, social adaptation, military serviceman, personal development.

УДК 378.2

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2024.97.27>

Савицька А. П., Савицька В. С.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ КУРСАНТАМИ ВЗВО

Сучасна система вищої військової освіти функціонує у нових соціально-політичних умовах, які визначають не лише шляхи та напрями її розвитку, але й актуалізують безпосередньо пов'язані з цими проблемами. Вдосконалення англійської підготовки курсантів в умовах вищого військового навчального закладу зумовлене багатьма чинниками, серед яких важливим є мотивація навчально-пізнавальної діяльності, яка, як доведено численними дослідженнями, є значущим фактором впливу на успішність освітнього процесу в цілому та має прямий вплив на ефективність навчальної діяльності того, хто навчається. Наявний стан сформованості навчально-пізнавальної та професійної мотивації курсантів ХНУПС не відповідає високим вимогам як до якості навчання у військовому виші в цілому, так і до рівня сформованості їх англійської професійної компетентності зокрема. Пошук комплексу заходів, спрямованих на вирішення цього завдання, вбачається нагальною проблемою кафедри. У статті досліджується поняття мотиву й мотивації, їх психологічна природа, наведено аналіз внутрішніх та зовнішніх мотивів як основи формування позитивної мотивації курсанта, показано процес трансформації навчально-пізнавальних мотивів у професійну мотивацію. Проаналізовано принципи, реалізація яких є основою формування оптимальної структури навчальних мотивів. Доведено, що професійна мотивація є вищим ступенем сформованості навчальної мотивації. Окреслено критерії сформованості мотивів навчально-пізнавальної діяльності та визначено педагогічні умови, які ефективно, взаємопов'язано та комплексно сприяють формуванню позитивної мотивації, а саме: проведено аналіз впливу технологій проблемного навчання та активних методів навчання на процес формування та розвиток навчально-професійної мотивації, наголошено на значущості інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) як мотиваційного стимулу та наведено практичні поради щодо їх застосування. Досліджено вплив особистості викладача та його педагогічної майстерності на формування високої мотивації до вивчення авіаційної англійської мови.

Ключові слова: вища військова освіта, мотивація навчально-пізнавальної діяльності, іноземна мова професійного спрямування, педагогічні умови, критерії сформованості мотивації, проблемне навчання, активні методи навчання, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

В умовах військової агресії беззаперечною є зростаюча інтенсивність професійної комунікації офіцерів Повітряних сил України з іноземними партнерами як під час планування бойових завдань, так і під час навчання курсантів пілотуванню іноземних зразків авіатехніки, тож одним з найважливіших завдань навчально-виховного процесу у ХНУПС імені Івана Кожедуба постає проблема інтенсифікації процесу формування англійської комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Пошук комплексу заходів, спрямованих на вирішення цього завдання, є нагальною проблемою НПП кафедри авіаційної англійської мови. Приймаємо за робочу гіпотезу, що мотивація має вагомий вплив на успішність процесу навчання та становлення курсанта як майбутнього офіцера, тож одним із напрямків вирішення поставленої задачі є дослідження процесу формування позитивної мотивації курсантів військового ВНЗ до занять з англійської мови. Наявний стан сформованості навчально-пізнавальної та професійної мотивації курсантів вступає у протиріччя з високими вимогами як до якості навчання у військовому виші в цілому, так і до рівня сформованості їх англійської професійної компетентності зокрема. Це ставить перед кафедрою авіаційної англійської мови нагальну проблему пошуку ефективних шляхів розв'язання такого протиріччя. Вивчення поняття мотивації, психологічної природи, типів та позитивних факторів впливу на процес її формування лягають в основу розробки оптимальних педагогічних умов, які б сприяли підвищенню мотивації до вивчення англійської мови курсантами університету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що науковці неодноразово зверталися до проблеми формування позитивної мотивації до навчання, акцентуючись на різних аспектах цього

психолого-педагогічного явища. Професійну спрямованість навчання як фактор підвищення мотивації досліджували О. Б. Тарнопольський, Л. М. Черниш; особливості стосунків між викладачем та студентами й вплив особи викладача на формування мотивації вивчали Л.В. Дзюбка, Л.І. Гриценко. Загально-педагогічні аспекти мотивації до вивчення іноземної мови всебічно розглянуті науковцями М. В. Козак, О. Л. Біган, Л. П. Кановою, М. І. Смирною, Г. Г. Волошиною, І. В. Волошанською, Т. І. Левченко С.Ф. Шарковою, Л. В. Дзюбка та багатьма іншими.

Однак шляхи підвищення мотивації до вивчення іноземної мови у вищих військових закладах досліджені недостатньо. Цим напрямком наукового пошуку опікувалися Н. П. Щоголева та О. Кравчук, а змістовне наукове дослідження здійснено у дисертаційних роботах В. М. Клачко та О. М. Гринчишина. Ґрунтовному вивченню проблеми формування й підвищення мотивації у галузі військової авіаційної галузі приділено ще менше уваги. Тож вважаємо, що педагогічну літературу збагатить дослідження педагогічних умов підвищення пізнавальної та професійної мотивації курсантів закладів вищої військової освіти авіаційного профілю, що і є **метою публікації**.

У процесі наукового пошуку було застосовано методи аналізу, синтезу, узагальнення та умовисновків.

Вивчення мотивації є однією з фундаментальних проблем психології та педагогіки. Її значущість пов'язана з аналізом джерел активності людини, спонукальних сил її діяльності, поведінки. Будь-яка діяльність має перспективи стати більш ефективною та принести якісні результати за умов наявності у особистості сильних глибоких мотивів, що підвищують активність, впливають на протидію перешкодам, наполегливість у досягненні поставленої мети [6]. Це стосується і навчальної діяльності, яка є більш успішною за умов сформованого позитивного ставлення до навчання, потреби у здобутті знань та навичок. Спрямування педагогічного впливу у напрямку підвищення рівня позитивної мотивації прогнозовано призведе до навчальної успішності.

Складність проблеми мотивації до навчання обумовлена множинністю розуміння її суті, природи, структури, функцій та класифікації.

Так, зазвичай розрізняють *зовнішні* й *внутрішні* мотиви, та, відповідно, їх сукупність й ієрархію, називають *зовнішньою та внутрішньою мотивацією*. Зовнішню спонуку активності особи, тобто те, що підштовхує людину до діяльності навіть при відсутності прямого бажання діяти, зазвичай називають *стимулом*; а внутрішній потяг людини до діяльності (тобто *внутрішній* мотив за поширеною класифікацією) називає власне *мотивом* [4, 5]. Успішність та ефективність навчально-пізнавальної діяльності здійснюється за багатьма різними мотивами, але напряму залежить від того, який мотив домінує: *зовнішній* (або *стимул*), як-то одержання диплому про вищу освіту, задоволення вимог командира, або особиста амбітність мати високий академічний рейтинг тощо, чи *внутрішній*, тобто самоактивність курсанта, власне його пізнавальні інтереси, професійні мотиви та природня зацікавленість в окремому предметі чи процесі навчання загалом. Саме *внутрішні* мотиви визначають ефективність і успішність навчально-пізнавальної діяльності курсантів, вони є її рушійними силами. Формування внутрішньої мотивації є ключовою проблемою в освітній практиці, оскільки саме від неї у достатній мірі залежить освітній результат і формування компетентності майбутніх фахівців, орієнтованих на постійний процес саморозвитку і пізнання. Відсутність внутрішньої мотивації і надмірна виразність або домінування зовнішніх мотивів є, на жаль, характерними рисами сучасної освіти, й військової зокрема. Максимальна навчальна мотивація виникає лише тоді, коли спонуканням до навчання виступає не зовнішній по відношенню до дійсності «стимул-мотив», а піднятий до особистісного сенсу змістовний пізнавальний інтерес. Саме внутрішня мотивація значною мірою керує саморегуляцією курсанта і продуктивністю його розумової діяльності. При цьому виявлено, що висока позитивна вмотивованість може навіть відігравати роль компенсуючого фактору у випадку недостатніх навчальних здібностей.

Провідним серед групи внутрішніх мотивів є *пізнавальний* інтерес, у ході задоволення якого розумова активність того, хто навчається, спрямовується на свідоме і міцне оволодіння знаннями [6]. Важливо зазначити, що пізнавальні мотиви з плином часу та з опануванням певною кількістю професійних знань зазвичай переростають у мотивацію до професійної діяльності – *професійну мотивацію*. Отже, мотивацією для курсанта виступає бажання вчитися не тільки заради досягнення академічної мети, але і для професійного росту. Основною проблемою будь-якої професійної освіти є перехід від актуально здійснюваної навчальної діяльності того, хто навчається, до засвоювання ним професійної діяльності [3, с. 56-57]. З позиції загальної теорії діяльності, такий перехід йде перш за все вздовж лінії трансформації мотивів, оскільки саме мотив є конструктивною ознакою діяльності. Однак, якщо діяльності навчання притаманні пізнавальні мотиви, то практичній діяльності – професійні. Отже, перехід від навчально-пізнавальної діяльності курсанта до професійної діяльності фахівця багато в чому виступає проблемою трансформації пізнавальних мотивів в професійні. Професійні мотиви не просто включаються в структуру мотивації навчання, а стають її невід'ємною та домінуючою складовою, що і формує навчально-професійну мотивацію [8, с. 123]. Структура мотивів курсанта, сформована під час навчання, стає стержнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова частина виховання особистості майбутнього офіцера.

Цілком очевидно, що саме сформованість професійної мотивації і є та загально-педагогічна мета, якої прагне досягти викладач як педагог у кінцевому результаті. Адже саме у вищій школі закладаються основні особистісні якості курсанта як військового фахівця, що необхідні для подальшої професійної діяльності. Професійна мотивація, або, інакше кажучи, мотивація професійного зростання, має значний вплив на

досягнення кінцевої педагогічної мети навчання у виші – сформованості професійної компетентності майбутнього офіцера, а також є ефективним засобом комплексного формування особистості й розвитку її творчого потенціалу.

Володіння англійською мовою в умовах сьогодення є надважливою складовою професійної компетентності майбутнього офіцера. З огляду на це можна стверджувати, що формування позитивної мотивації до вивчення англійської мови виступає одним із провідних факторів підвищення якості навчальної діяльності у військовому університеті в цілому та опанування англійською мовою зокрема. Тому, беззаперечно, навчальний-виховний процес має бути спрямований на пошук оптимальних шляхів формування та підвищення навчальної мотивації до вивчення англійської мови, і стати основою для її формування. Отже, формування позитивної мотивації курсантів є одним з пріоритетних напрямків роботи кафедри авіаційної англійської мови.

Для розуміння самої сутності процесу формування позитивної мотивації курсантів, аналізу існуючого рівня сформованості мотивації та маркерів успішності такого процесу, слід визначити основні *критерії сформованості мотивів навчально-пізнавальної діяльності* тих, хто навчається [4, с. 74]. На наш погляд, з-поміж таких показників слід назвати:

наявність чітко вираженого пізнавального інтересу (зорієнтованість на внутрішні мотиви); активність в навчально-пізнавальній діяльності; суб'єктна позиція в освітньому процесі; вимогливість до себе і всіх суб'єктів педагогічного процесу; демонстрація успішності в навчанні та відповідальне ставлення до цієї роботи; високий рівень самостійності та ініціативності в освітній діяльності; одержання задоволення від інтелектуальної, пізнавальної діяльності, від здобуття нових знань; прагнення до постійного саморозвитку і самовдосконалення.

В. М. Клячко вказує, що формування оптимальної структури навчальних мотивів можливе за умови реалізації у навчальному процесі таких *принципів* [5, с. 190]: професіоналізації навчання, проблемності змісту, форм і методів навчання; творчого характеру навчально-пізнавальної діяльності, діалогічності навчання. Вважаємо за доцільне розширити це коло принципів індивідуалізації навчання на основі особистісного підходу; принципом кооперації та співпраці курсанта й викладача на основі партнерства як суб'єктів навчального процесу з перенесенням акценту на домінуючу центральну роль курсанта; принципом варіативності змісту та форм навчального матеріалу з розширенням частки ТЗН та інформаційно-комунікативних технологій. Забезпечення реалізації таких принципів вбачається через впровадження у навчальний процес наступних *педагогічних умов*.

Проблемне навчання як засіб формування й розвитку пізнавальної та навчально-професійної мотивації. Проблемність навчання – це основний стимул, який впливає на формування професійно-пізнавальної потреби на всіх етапах навчання та мотивів як інструменту забезпечення цих потреб.

Основу проблемного навчання складають завдання проблемного характеру, які передбачають перехід від навчальних цілей до професійної діяльності. Творче оволодіння знаннями, уміннями, навичками та розвиток пізнавальних здібностей відбуваються через вирішення професійно-орієнтованої проблеми. Шляхом виконання завдань такого типу відбувається усвідомлення як практичної значущості набутих теоретичних знань, так і прикладного застосування вмінь та навичок, які формуються й вдосконалюються на їх основі. Американський психолог Д. Брунер стверджує, що інтерес до матеріалу, який вивчається, є кращим стимулом до навчання, і саме реалістична проблема професійного характеру здатна пробудити потребу й сформулювати мотив до її вирішення. Розвиток мотиваційної складової посилюється за рахунок забезпечення суб'єктної позиції курсантів у навчально-виховному процесі, усвідомлення ними особистісного змісту знань, дій, творчої діяльності.

В основі проблемного навчання лежать закономірності проблемної ситуації та дослідницький принцип теорії пізнання, що спонукає до пошуку самостійних рішень, процесу осмисленого та зваженого прийняття рішень, спрямованих на досягнення необхідного результату [5, с.187]. Проблема задає та має бути подана у певному контексті. У процесі спільної навчальної діяльності відбувається розвиток діалогічної форми мислення кожного партнера, формування рефлексивних механізмів мислення: крім власної позиції, яка розкривається при висуненні гіпотези та її реалізації, відбувається оцінка гіпотези партнера, виховується повага та толерантність до партнерської точки зору. Спільний пошук є запорукою поступального руху до істини. Основою такої взаємодії має бути власний досвід курсанта, набутий у процесі професійної підготовки.

Застосування проблемного навчання сприяє вирішенню широкого спектру загально-педагогічних цілей, зокрема – формуванню та розвитку пізнавально-професійних мотивів за рахунок реалістично-професійного характеру самої проблеми та наявності певної самостійності у виборі шляхів її рішення з усвідомленням власної відповідальності за результат. Відбувається трансформація навчально-пізнавальних мотивів у професійні, що, як наслідок, має неабиякий вплив на формування професійної компетентності курсанта.

Розвиток мотиваційної складової навчально-виховного процесу засобами активних методів навчання. Першочергове завдання педагога вищого навчального закладу – допомогти студенту усвідомити значущість особистого внеску у процес власної освіти та привити розуміння принципу активного навчання, сутністю якого є перенесення акценту з домінуючої ролі викладача як джерела знань на студента як активного здобувача знань (*learner-centredness*).

Аналізуючи різні визначення, можна дійти висновку, що активні методи навчання – це шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які спонукають їх до активної розумової та практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активним є не тільки викладач, але й студенти [2]. Завдання викладача – не викладання готових знань та контроль за їх відтворенням, а самостійне оволодіння курсантами навчальним матеріалом у процесі активної пізнавальної діяльності. В основі активних методів лежить діалог, як між викладачем і тими, хто навчається, так і між самими курсантами.

Ролі викладача і студента у тандемі «суб'єкт – об'єкт навчального процесу» діаметрально змінюються: викладач виконує функції модератора навчального процесу та допомагає курсанту здійснювати процес набуття знань (*facilitator*), а курсант перестає бути пасивним реципієнтом готового педагогічного знання і стає центральною фігурою у процесі здобуття знань (*active learner*). Застосовуючи на заняттях ряд активних методів навчання, педагог надає курсанту змогу усвідомити суть, значущість, дієвість та ефективність самого принципу активного навчання; повірити у власні здібності до творчого переосмислення інформації, від найпростіших (як-то участь у рольових іграх, продукування ідей та думок під час мозкового штурму тощо) до завдань, які вимагають більшого ступеня самостійності, відповідальності, творчості, поглибленого пошуку та обробки інформації (робота над кейсом, проектом). Набуття таких навичок – це і є той неоціненний інструментарій, який надасть змогу майбутньому фахівцю здійснювати процес інформальної освіти упродовж життя, самостійно опанувати нові знання, професійно розвиватися та йти у ногу із часом, адже важливою характеристикою військового фахівця є його компетентність та здатність до самостійного опанування новими науково-технічними знаннями в умовах високих темпів продукування нових технологій у сучасному світі.

Філософський концепт принципу активного навчання та сама сутність активних методів імпліцитно формує у курсанта усвідомлення вагомості особистого внеску у процес набуття знань. Широкий арсенал активних методів та різноманітність форм навчальної роботи зароджують внутрішню мотивацію до процесу навчання, формують та розвивають навчально-пізнавальні мотиви. Тож окрім досягнення навчальної і виховної функції освітнього процесу, активні методи навчання всіляко сприяють підвищенню мотиваційної складової.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) як мотиваційний інструмент. Педагогічна потреба у підвищенні якості навчання авіаційній англійській мові найбільш широко та повною мірою вирішується шляхом імплементації цілого комплексу сучасних технологій навчання, провідне місце у ряду яких посідають, напевне, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). До найбільш широко застосовуваних у навчальному процесі засобів ІКТ відносяться: цифрові продукти, як-то електронні підручники та посібники; електронні енциклопедії та довідники; тренажери, навчальні програми та програми тестування; освітні ресурси мережі Інтернет; електронні накопичувачі інформації (DVD та CD); та технічні засоби: відео- та аудіотехніка, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка [7, с. 123].

Із загального спектру засобів ІКТ слід виокремити *комп'ютеризоване навчання* як окремий сегмент, який має практично необмежений потенціал різноманітних форм застосування у навчальному процесі. До найбільш популярних та ефективних з точки зору дидактики мультимедійних інтерактивних навчальних програм слід віднести *MyGrammarLab*, *Rosetta Stone*, *LinguaLeo*, *Coursera* та інші.

Особливої уваги в ієрархії понять ІКТ заслуговують *інтернет-технології* як підкатегорія 'комп'ютеризованого навчання'. Розглянемо характеристики певних інтернет-ресурсів, які інтегровано у навчальний процес вивчення авіаційної англійської мови у ХНУПС.

Мобільні додатки вбачаються ефективним і зручним інструментом для вивчення термінології авіаційної англійської мови завдяки доступності використання на особистих гаджетах й багаторівневному ступеню складності, що дозволяє адаптувати матеріали до відповідного рівня знань кожного курсанта. Наведені нижче мобільні додатки успішно застосовуються викладачами кафедри у процесі викладання авіаційної англійської мови: *"Pilots' English"*, спеціально розроблений для спеціалістів авіаційного профілю додаток, який містить авіаційну термінологію, фрази та ситуації; *Duolingo* пропонує тематичні курси з англійської мови, включаючи й такі як "Англійська для спеціалістів з авіації", має інтерактивні вправи та ігри, що сприяють ефективному опануванню матеріалу; *Quizlet* надає змогу як створювати власні набори слів та фраз, що допомагає вивченню термінології авіації, так і користуватися існуючими наборами, створеними іншими користувачами [1, с. 133].

Інтерактивні онлайн-курси – ще один рекомендований інтернет-ресурс для навчання авіаційної англійської мови. Один з прикладів – *"Aviation English"* від Oxford Aviation Academy (OAA). Курс призначений для пілотів, авіаційних диспетчерів та іншого персоналу, які потребують вивчення термінів та фразології, специфічної для авіаційної комунікації.

ІКТ здатні перетворити процес навчання на захоплюючий процес, зробити навчальний процес більш цікавим й ефективним, підсилюючи наочність та підвищуючи активність курсантів на заняттях з іноземної мови. Демонстрація навчальних фільмів на початку вивчення теми, або ж у якості презентації певного навчального матеріалу під час практичного заняття підвищує емоційний ефект сприйняття нового матеріалу, а демонстрація навчального фільму наприкінці вивчення теми сприяє консолідації засвоєного матеріалу та створює підґрунтя для організації бесіди, обговорення, дискусії, дебатів тощо. ТЗН надають змогу

розширювати засоби наочності та, як наслідок, значно урізноманітнити дидактичні прийоми, змінити емоційний клімат на занятті, розбарвити монотонний перебіг заняття, урізноманітнити види робіт, підтримувати увагу та зацікавленість аудиторії.

Особистість та педагогічна майстерність викладача як фактор формування позитивної мотивації.

Досліджуючи чинники, що впливають на мотиваційну сферу навчання, слід згадати значення власне викладача у цьому процесі. Педагогічна наука та практика підтверджують, що мотивація до навчальної діяльності напряму залежить від професійності педагога, його моральності, такту, поведінки, характеру, здатності викликати в учнях пізнавальний інтерес і відповідну активність.

О.Л. Біган, вивчаючи проблему мотивації вивчення іноземної мови, також вказує, що «велику роль у формуванні позитивного ставлення до предмету може відігравати сам викладач» [1, с. 17]. Якщо стосунки між викладачем та кожним окремим студентом доброзичливі, довірливі, передбачають взаємодопомогу, то позитивне ставлення до викладача переноситься на предмет. Якщо викладач «постійно демонструє відданість своїй справі, впевненість в успіху, віру в культурно-пізнавальну цінність предмета, це відразу передається студентам і стає джерелом мотивації навчання» [1, с. 17].

Любов викладача до свого предмету та його глибокі знання є важливими чинниками підвищення ефективності роботи на заняттях з іноземної мови. Слід наголосити, що важливе значення має не тільки володіння викладачем мовою та знання предмету, а й уміння пов'язати майбутню професію студентів з іноземною мовою, якомога ширше застосовувати завдання й матеріали професійно-орієнтованого змісту.

Активність курсанта на заняттях не повинна залишатися без уваги викладача. Форми відзначення можуть бути різними: усне або письмове схвалення, позитивні оцінки, посмішка, міміка. Водночас слід зауважити, що відзначення пасивності студентів на заняттях за допомогою зауваження чи осуду, авторитарний, або, навпаки, надто ліберальний стиль педагогічної діяльності викладача, порівняння успіхів або невдач інших курсантів у групі не сприяють формуванню позитивної мотивації до вивчення іноземної мови.

Для встановлення педагогічного контакту з аудиторією, створення умов живого спілкування під час заняття з утриманням зацікавленості курсантів, їх уваги та активної участі викладач має широкий інструментарій прийомів та засобів: розповідь про щось цікаве, захоплююче; епізод з власного досвіду викладача; запитання чи інформація, близько пов'язані з інтересами курсантів; неочікувані, провокуючі запитання тощо; оригінальний, незвичайний початок, що викликає увагу аудиторії; ефективна цитата тощо; прийоми змагання, вікторин для подолання одноманітності у навчанні; індивідуалізація завдань із можливістю їх самостійного вибору курсантами; і нестандартні форми завершення заняття тощо.

Створення позитивного емоційного клімату, атмосфери співпраці та партнерства, доброзичливості, довіри, толерантності, поваги до курсанта, щирої зацікавленості його точкою зору, наряду із застосуванням викладачем вищезазначених прийомів та засобів створення атмосфери зацікавленості до предмету взагалі й до матеріалу заняття зокрема відіграють значущу роль у формуванні позитивної внутрішньої навчально-пізнавальної та професійної мотивації.

Висновки. Спираючись на вищесказане, можна дійти висновку, що для досягнення максимальної ефективності та результативності занять з авіаційної англійської мови та для ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів ХНУПС рекомендовано застосовувати поєднання певних педагогічних умов як комплексний підхід, спрямований на розвиток пізнавальної та професійної мотивації. Доведено, що саме внутрішня пізнавально-професійна мотивація є головним стимулом, спонукою та рушійною силою навчального процесу. Такі сучасні технології навчання, як активні методи навчання, проблемне навчання та інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) вбачаються дієвими важелями формування та розвитку мотиваційної складової, а особистість викладача та його педагогічна майстерність – тією консолідуючою ланкою, яка здатна взаємно пов'язати ряд педагогічних умов, спрямованих на розвиток мотиваційної складової, та ефективно імплементувати їх у освітній процес.

Використана література:

1. Біган О. Л. Деякі аспекти мотивації вивчення іноземної мови. Моделювання іншомовної мовленнєвої діяльності в контексті міжкультурної комунікації, 2007. С. 13-17.
2. Бугрименко А. Г. Внутрішня і зовнішня навчальна мотивація у студентів педагогічного ВНЗ. *Психологічна наука і освіта*. 2006. № 4. С. 28.
3. Гринчишин О. М. Розвиток мотивації оволодіння іноземною мовою в умовах вищого військового навчального закладу : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09 / Національна академія ДПС України. Хмельницький, 2003. 207 с.
4. Дзюбка Л., Гриценюк Л. Діагностика навчальної мотивації : збірник методик. Київ, 2011. 128 с.
5. Клячко В. Формування мотивації навчальної діяльності слухачів Академії управління МВС засобами проблемного навчання. *Вісник Академії управління МВС*. 2007. 448 с. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2007_2-3_21
6. Левченко Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності : монографія. Вінниця : Нова Книга, 2011. 448 с.
7. Рожкова Н. Г. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій як інноваційного методу в навчанні іноземних мов. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2014. Вип. 132. С. 121-125.
8. Черниш Л. М. Шляхи підвищення мотивації під час викладання англійської мови на немовних факультетах. *Наукові праці вищого навчального закладу «Донецький Національний технічний університет»*. Серія : *Педагогіка, психологія і соціологія*. 2019. № 1 (24). URL : <https://doi.org/10.31474/2077-6780-2019-1-117-123>

References:

1. Bihan O. L. (2007) Deiaki aspekty motyvatsii vyvchennia inozemnoi movy. [Some aspects of motivation in learning a foreign language]. Modeliuvannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti v konteksti mizhkulturnoi komunikatsii. S. 13-17 [in Ukrainian].
2. Buhrymenko A. H. (2006) Vnutrishnia i zovnishnia navchalna motyvatsiia u studentiv pedahohichnoho VNZ. [Inherent and external motivation of students of Higher Educational Institution]. *Psykhologichna nauka i osvita*. № 4. S. 28 [in Ukrainian].
3. Hrynchyshyn O. M. (2003) Rozvytok motyvatsii ovolodinnia inozemnoiu movoiu v umovakh vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu. [Development of motivation to learn a foreign language in the conditions of higher military educational institution: PhD thesis in psychological sciences] : dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.09. Natsionalna akademiia DPS Ukrainy. Khmelnytskyi. 207 s. [in Ukrainian].
4. Dziubko L., Hrytseniuk L. (2011) Diahnostyka navchalnoi motyvatsii : zbirnyk metodyk. [Diagnosis of educational motivation : compendium of methods]. Kyiv. 128 s. [in Ukrainian].
5. Klachko V. (2007) Formuvannia motyvatsii navchalnoi diialnosti slukhachiv Akademii upravlinnia MVS zasobamy problemnoho navchannia. [Formation of educational motivation of students at Domestic Affairs Academy of Governing by way of problem-based learning]. *Visnyk Akademii upravlinnia MVS*. № 2-3. S. 184-193. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2007_2-3_21 [in Ukrainian].
6. Levchenko T. I. (2011) Motyvatsiia subiekta v riznykh vydakh diialnosti: monohrafiia. [A person's motivation during different activities : monography]. Vinnytsia : Nova Knyha. 448 s. [in Ukrainian].
7. Rozhkova N. H. (2014) Vykorystannia informatsiino-kompiuternykh tekhnolohii yak innovatsiinoho metodu v navchanni inozemnykh mov. [Applying information-computer technology as an innovative method in foreign language teaching]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seria : Pedahohichni nauky*. Vyp. 132. S. 121-125 [in Ukrainian].
8. Chernysh L. M. (2019) Shliakhy pidvyshchennia motyvatsii pid chas vykladannia anhliiskoi movy na nemovnykh fakultetakh. [Ways of enhancing motivation when teaching English at non-linguistic departments]. *Naukovi pratsi vyshchoho navchalnoho zakladu «Donetskyi Natsionalnyi tekhnichnyi universytet»*. Seria : Pedahohika, psykhologhiia i sotsiolohiia. № 1 (24). URL : <https://doi.org/10.31474/2077-6780-2019-1-117-123> [in Ukrainian].

A. Savytska, V. Savytska. Pedagogical conditions of enhancing military cadets' motivation to study English for professional purposes

Current system of higher military education functions in new political-/social conditions which not only define the ways and directions of the development of the educational system, but also actualize the related problems. Improvement of cadets' foreign language training at a higher military institution may be influenced by a number of factors, motivation being one of the most important ones. As it has been proved by numerous researches, motivation has a substantial impact on the success of the educational process as a whole, and directly enhances learners' progress. The current level of educational and professional motivation of the cadets of Kharkiv National Air Force University does not meet the requirements neither of the quality of education at a military higher educational institution as a whole, nor of the level of cadets' professional communicative competence in English. The department faces the pressing issue of seeking a complex of measures aimed at solving the above-stated problem. The article studies the concept of motives and motivation, their psychological nature and types, analyzes inherent and outer motivation as the basis of forming cadets' positive motivation, provides the insight in the process of educational motivation being transformed into professional one. Educational principles which are the basis of forming optimal educational motivation structure have been studied. It has been proved that professional motivation is the highest level of integral educational motivation. The article defines the criteria of forming educational motivation and suggests pedagogical conditions which are meant to provide effective and multisided approach to the process of forming cadets' motivation. The pedagogical technologies of problem-based learning and active learning methods have been analyzed in terms of their ability to enhance motivation as well as a great potential of computer-assisted learning in this domain has been proved. The article emphasizes the issue of a teacher's personality and professionalism as significant factors in building-up learners' motivation.

Key words: *higher military education, motivation of educational and learning process, English for special purposes, pedagogical conditions, motivation development criteria, problem-based education, active learning methods, computer-assisted technologies.*